

*J. g. Hutter Ivan, prof. v p.
Grazi in Turij Zg. Sv. Kungota*

Novočrna lista: Zelo hitro in
6. dan, četrt leta 9. dan. Izven Jugoslavije:
Čelo leta 65. dan. Izven ali omanila se
povečanejo po dogovoru; pri večkratnem
izstranjanju primeren popis. Upravništvo
opozarja naročnike, literate in reklamacije.
Telefon interneta številka 113

STRAŽA

NEODVISEN POLITIČEN LIST ZA SLOVENSKO LJUDSTVO

Počitna plačana v gotovini.

Štampa izhaja v ponedeljek, sredo in petek.
Uredništvo in upravljanje je v Mariboru.
Koristna cena številka 5. Z uveljavljenim
more govoriti vsak dan samo od 11. do
12. ure dopoldne. Recepti se ne vlačijo.
Nezaprte reklamacije so poštne prelože.
Telefon interneta številka 113.

18. okt.

Maribor, dne 18. oktobra 1922.

Letnik XIV.

18. oktobra 1922.

Po spremembi v ruskem zunanjem ministrstvu je nastopil močnejši poudarek tripelentente (trojnega sporazuma: Rusija, Francija in Anglija) v politiki Rusije.

Dokler je še Rusija pod neposrednim vtisom zadobljenih ran v rusko-japonski vojni, ni bilo pričakovati, da bo Izvolski menjal svoje stališče napram Avstro-Ogrski, da si je po obisku ruskega carja v Italiji, ko se je izognil potovanju preko avstro-ogrškega ozemlja, bilo vsakomur jasno, da je vzpostavitev nekdanje zveze med Rusijo, Avstrijo in Nemčijo s tem potovanjem popolnoma onemogočena. Tudi italijansko-turška vojna, ki se je začela 27. septembra 1911 zaradi Tripolisa, je imela rusko ost v smeri k Carigradu.

Ko pa se je na Balkanu začelo nevarno kresanje isker med zasluženo turško rajo, so tudi velesile prišle s svojimi krepelci, da podtaknejo plamen, če bi začelo goreti. Pod pepelom je itak že davno telo in že nekoliko desetletij se je poskušalo rešiti balkanski problem brez Balkancev. To se nadaljuje še danes, ker ni sloge med balkanskimi državami.

Spomladi leta 1912 so se začeli zbirati na Balkanu temni oblaki. Revolucionarno gibanje v Macedoniji, Novem Sandžaku, v Albaniji in Trakiji je zavzemalo vedno večje dimenzije. Turčija, zapletena v vojno z Italijo, oslabiljena vsled notranjih razprtij in v vednem boju z vstaji, ni se mogla uspešno upirati dobro organiziranim revolucionarnim odborom na svojem evropskem ozemlju.

Takrat se je v evropski politiki pojavil Sazonov, ki je podpiral stremeljenja revolucionarnega gibanja v evropski Turčiji. V Bolgariji je bil takrat ruski poslanik Hartvig. Revolucionarji so bili dobro vsestransko pripravljeni in njihov vpliv na sofijski kabinet Gešova je bil tako močan, da se vlada ni mogla več ustavljati splošni zahtevi bolgarskega ljudstva za vojno s Turčijo. Kralj Ferdinand, v skrbeh kot eksponent germanske politike na Balkanu, je odhitel 13. septembra na Dunaj in vladno bolgarsko časopisje je takoj nato začelo živahno kompanjo proti vojni. Berthold, avstro-ogrski zun. minister je bil v zadregi: zmagonosne balkanske države bi mogle postati nevarne germanskemu prodorju na vzhod, vendar pa bi vojna mogla dati priložnost, da Avstro-Ogrska zasede — Albanijo.

Ko je Srbija spoznala položaj v Bolgariji in je vrenje na njenih mejah pljusvalo tudi v njeno notranjost, se ni več ustavljala Milanovičevi politiki sporazuma s svojo sosedno slovansko sestro.

Tako je ob stoletnici zmage Slovanov nad Napoleonovo vojsko v ruskih stepah zaplapolala tudi južna slovanska bojna zastava v viharju nekdanjega romantizma v znamenju kriza proti polumesecu.

Temu pritisku okolnosti se velesile niso mogle ubraniti in zato sta Rusija in Avstro-Ogrska intervenirali pri visoki porti v Carigradu, da se izpolnijo zahteve kristjanov, njenih podanikov. Turčija ni pristala na to in se je branila avtonomije, kakor n. pr. sedaj naši velesrbijanci. Na predlog Avstro-Ogrske so končno velesile sklenile za slučaj vojne, da se obdrži na Balkanu «status quo ante».

Rumunija je zasledovala avstrijsko politiko in je bila tudi ona proti temu, da se balkanske države, zlasti — z vzgledom na Dobružo — Bolgari, preveč ne ojačijo na račun Turčije.

Milovanović je sicer že prej pripravil tla dogodka, vendar pa se imamo zahvaliti, da je do balkanske vojne sploh prišlo in sicer do uspešne vojne, predvsem revolucionarnemu razpoloženju turške raje in bolgarskemu ljudstvu, ki je s pomočjo ruske diplomacije prisililo Ferdinandovo vlado na odločen korak.

Ko je Plamenac predložil visoki porti noto črnogorske vlade, ki je vsebovala napoved vojne Turčiji, je slednja samozavestno odklonila «status quo» in odločila zastopnike balkanskih držav. Kmalu nato — 15. oktobra — pa je sklenila Italija s Turčijo mir ter s tem balkanske narode prepustila njihovi usodi.

V tem pa se je že križalo črnogorsko orožje z orožjem turških bašibozukov. Zmaga Črnogorcev pod Podgorico in zavzetje Beran so napravile globok utis v Srbiji. Po belgrajskih ulicah je kar kipele od navdušenja in mogočno je donela črnogorska himna «Onam», onamo za brda ona». Na trkališču se je gnetlo konj, volov in voz. Prebirala se je komora. V stari konjeniški vojašnici, kjer je sedaj skupščinsko poslopje, so se zbirali stari «ratniki» s svojimi sinovi ter se poslavljali z ukajočim srcem od svojih žena, mater in sester.

V takem razpoloženju smo v Beogradu dočakali vojno napoved, dočim so pri Ristovu že pokale četaške puške. V mogočnem navalu bojnega navdušenja se je začela drobiti turška sila bolnega moža ob Bosporu.

S koprnečim srcem, polnim neizražene slutnje in hrepenenja smo sledili Slovenci dogodkom na balkanskih bojiščih, kjer se je reševala usoda vsega našega jugoslovanskega naroda.

Zal, ni bilo usojeno, da se uresniči brez hudih protudarcev vekovne sanje probujajočega se Slovanstva. Treba bo napeti vse moči, da zatremo v nas samih vse kali, ki se razvijajo, da ovirajo temelje našega

ljudstva za končno zedinjenje vseh Jugoslovancev. Ko bo svobodno ljudstvo v svojih svobodnih avtonomijah, «volilo vero in postave», bo tudi začetek balkanske vojne dosegel svoj končni cilj — Jugoslavijo Srbov, Hrvatov, Slovencev in Bolgarov.

S to mislijo se spominjamo današnje desetletnice, ko so grmeli srbski in bolgarski topovi v bratski slogi v imenu svobode proti skupnemu sovražniku.

Paralizirano tržišče.

Zagrebski «Jutarnji list» prinaša dopis iz Bos. Krajine, ki pa ni značilen samo za Bosno, temveč v marsičem tudi za druge pokrajine v naši državi. Dopisnik pravi:

«Vsa prizadevanja efendi Maglajlića, da bi navdušil svoje muslimane za današnjo vlado, ostajajo brezuspešna, pa če je bil efendi tudi polnih 20 let profesor na banjaški Medersi ter je odgojeval današnjo generacijo bosanskih hodž (duhovnikov). Masa in naj bo tudi fanatizirana je danes že tako daleč, da računa z nekimi socialnimi problemi in tako se efendi zastoni muči s propagiranjem pomirljive politike napram današnjemu režimu, od katerega nima Bosna niti malo koristi. Obljube niso izpolnjene. Ta režim je treba sedaj rušiti, ker predstavlja vse, kar je slabo in ker od njega narod niti malo dobrega ni videl. Vsak novi akt današnje vlade v Beogradu ali vsak novi akt radikalnega eksponenta na mestu kr. namestnika v Sarajevu gre samo v dobro pametno vodeni opoziciji skupine dr. Spahe, ki ima 12 poslancev. Ti poslanci se nacionalno čutijo Hrvate. Tako je jasno, da je opozicija Hrvatov vedno ostrejša in da se obroč okrog gnilega režima vedno bolj stesnjuje. Danes ni kraja v državi, kjer bi obljube koalicijske vlade še vnmale in navduševale. Maglajlić nosi dobra poročila iz Beograda, kr. nam. Vulović pa prestavlja uradnike muslimane. Bosna Hrvatov in muslimanov in to je ogromna večina Bosne, nima več vere v Beograd, dokler tam taki ljudje sedijo in delijo pravico. Bosna, kakor tudi Hrvatska zahteva za začetek «pregovorov» izmenjavo režima in sicer temeljito izmenjavo.

Tudi čaršija (tržišče) Bosne in Bosancev ima svojo politiko in ta je nasprotna režimu. Razni demokratiški in radikalni poslanci so obetali tržišču prosperiteto, europeizacijo, šole, tovarne, a od vsega tega so obogateli samo dotični poslanci. Tržišče je danes paralizirano. Trgovina nazaduje. Povsod se sliši o krizi in o njenih vzrokih. Blago se podražuje. Na železnice se krade. Po vaseh se pleni. Vsakovrstne vesti se širijo o politiki. Pojavljajo se razbojniške bande. Velika nervoznost vlada na tržišču in ima v glavnem svoj vzrok v zastoji trgovine. Krivda zadene režim in vsako govorjenje o dobrih namenih vlade od naroda je brezplodno. Zlo prihaja iz Beograda. Evo, en primer: Bosna je polna sliv. Tržišče se je letos nadalo, da se bodo dobro vnovčile suhe slive. Prišli so francoski agenti, pa niso hoteli kupiti. Šli so v Srbijo in tam so nekaj dražje kupovali isto robo. Zakaj? — Beograjski listi, da podpro srbijanske špekulante, so donášali vesti, da so se slive v Bosni letos zgodaj brale, skoraj še zelene in da so se tako tudi sušile. To je bilo napisano samo zato, da se tuji trgovci odbijejo od Bosne, in privlečejo v Srbijo. Tako se je zgodilo tudi s pekmezom (marmelado). Tržišče tega ne more pozabiti in odpustiti režimu. Smešno je, da govori kr. namestnik o neki režimsko-pravoslavni večini v Bosni. Od radikalov odpadajo ljudje in postajajo — Bosanci. Oni vidijo, da vodi beograjska taktika do osiromašnje vsega, kar ni Srbija. Zato bosanski Srbi tudi govorijo: «Ako smo brača, kese (mošnje) nam niso sestre». Banalna prišlovica, pa vendar dobro ilustrira razpoloženje Srbov v Bosni.

Karkoli podvzame bosansko tržišče, vse se ponesreči: neke podzemne sile rušijo njegovo prosperiteto. Srečo imajo Srbijanci. Evo dokaza. Srbijanski trgovci so se vrnili iz emigracije brez vsega. Država jim da nekaj kredita. Delajo so par let in pridobili več od drugih trgovcev, ki delajo že po 20 let. Tu se vidi, da ima beograjska čaršija vsako pomoč pri svojem delu. Na roko ji gre vlada in «prestolniška štampa» (beograjski režimski list). Oni v Beogradu vedo že mesec dni poprej za vse nove pravilnike, pa potem špekulirajo na škodo trgovcev iz cele države. To vidi trgovski svet in ni čuda, če zapušča vladne stranke ter gre med opozicijo. Povsod se čuje samo eno mnenje: «Tako ne more več dalje!» Tudi vse vesti o popravljanju valute ne pomirijo razburjenih duhov. Zna se, da je to naraščanje v glavnem samo rezultat zabranjenega kupovanja tujih deviz, in ko se to zopet dovoli, — in to se bo moralo, — bo naš denar vsled večjega povpraševanja po tujih valutah zopet padel. Še marsikaj se govori o naši devizni politiki in veruje se, da je gospod Plavšić zlodejni človek, ki je v svojem življenju še vsako dobro akcijo ugonobil, pa tudi devizne politike ne bo privedel na dobro. Vsemogoče se šepče, vmes je pa dosti resnice —

Režim je vse storil, da uniči malo trgovino in smešno je, da prihajajo v Bosno Pašičevi ljudje in

iščejo pristašev za croque-mort-režim. Bosna je umrla za današnjo vlado, — drugi kraji tudi in če že čaršija izrekla svojo sodbo, ki je drugače lena in se težko odloči, potem je gotovo, da se režim ni mogel bolj osovražiti, kakor se je.

Politični položaj.

Pašičevo cincanje. Po temeljiti konferenci s Pribičevićem o našem notranjem položaju se g. Pašič vendar le ni mogel odločiti, kdaj ravno bi naj podal ostavko. V svoji neodločnosti glede ostavke se je podal Pašič h kralju in poročal kralju ne o demisiji, ampak o situaciji vladne večine, o zaključenju starega zasedanja skupščine in o otvoritvi novega. Toraj o ostavki vlade še ni vedel tokrat gospod Pašič poročati kralju prav ničesar.

O čem se razgovarjajo naši ministri? Predmet razgovorov pri sejah ministrskega sveta je vladna kriza in demisija vlade. Nekateri ministri so mnenja, da gre za ostavko vlade, drugi pa, da samo za krizo. Nekaj ministrov je vsaj na jeziku za demisijo 20. t. m., drugi pa, da se odloži ostavka za 26. t. m., ko bodo končane svečanosti na Kumanovem in v Pragi.

Naša vlada in Sušak. Sedaj, ko bi mogli Italjani po rapalski pogodbi izprazniti vse nam priznane kraje, so začeli fašisti svoje delo in ogrožajo naše prebivalstvo Sušaku. V obrambo prebivalstva na Sušaku še ni naša vlada storila prav nič, ampak samo grozi z najboljšimi energičnimi koraki napram laškemu fašistom, kakor hitro se povrne v Rim italijanski kralj in zunanji minister Schanzer.

So jo vendarle dobili po nosu. Poročamo danes, da je organizacija naših fašistov proglasila mobilizacijo svojih članov. Predstavitelj jugofašistov so se nato predstavili notranjemu ministru Timotijeviću, ki jim je pa pametno izjavil, da on ne dovoli nobene organizacije nacionalističnih čet in da je država sama kot taka dovolj močna, da lahko rešuje vse notranje in zunanje spore.

Nadaljevanje dela zagrebškega kongresa. Glavni udeleženci zagrebškega kongresa so se posvetovali te dni v Beogradu in sklenili, da bodo nadaljevali na kongresu započeto in začrtano delo ne oziiraje se na resolucijo demokratske stranke. Sklenili so nadalje, izdajati v Beogradu poseben list in bodo širili svoje ideje za enkrat samo potom svojega časopisja.

Ojačenje discipline v demokratski stranki. Demokratje sedaj vedno naglašajo, da jim ne manjka v stranki prav ničesar, kakor samo malo več discipline. Hoteli so se te dni posvetovali na posebni konferenci o ojačenju strankarske discipline, a je bila konferenca preslabo obiskana, tako, da ni prišlo do nobenih pravih sklepov. Dne 19. oktobra se bodo demokratje v drugič zbrali in razsojali o Andjelicu, ki se je brez dovoljenja stranke kar na lastno roko razgovarjal z Radićem. Ze srbijanskim demokratom manjka disciplina, slovenski pa je sploh nimajo več, kar nam svedoči «Jutro» in «Narod».

Kako si predstavlja gospod finančni minister rešitev uradniškega vprašanja? Gospod Kumanudi je mnenja, naj se obdrži v uradniškem vprašanju dose-danji sistem, samo uradniške plače bi se naj osigurale potom zakona. Z ozirom na vedno skakanje cen na blagovnih trgih pa bi se naj priskočilo uradnikom na pomoč z raznimi povečanimi ali zmanjšanimi draginjskimi dokladi.

Papežev nuncij in holandski poslanik sta podala podala dne 15. t. m. na našem dvoru svoje akreditive. Predaja je bila po poročilih zelo svečana, dvorna godba pa je intoniralo samo holandsko himno — papežev pa ne — in vendar je papež bliže Beogradu kot pa Holandija.

Centralističen proračun. Minister Pribičević je zahteval, da se v bodoče proračun prosvetnega ministrstva ne sestavlja več po pokrajinah, ampak skupno za celo državo, — torej centralizirani proračun centralizirane države. S tem hoče minister Pribičević onemogočiti kontrolo in pregled, koliko prosvetnih stroškov odpade na posamezne pokrajine in koliko te pokrajine za svoje prosvetne namene tudi dobijo.

Nove srbske stranke. Slobodna Tribuna javlja iz Beograda, da se v mnogih krajih v Srbiji in Bosni javlja razpoloženje za osnivanje «stranke kraljeviča Jurija». — Dalje izvemo iz istega lista, da obstoje na jugu že tri «srbske stranke», ki se medsebojno ljuto koljejo, ker vsaka dolži drugo, da ji je «ukradla čisto srbsko ime». Srbske stranke so Pašičeva rezerva. Ako ne vse tri, vsaj ona, ki ima svoje glasilce v zloglasnem «Balkanu». Prepripi pa pridejo od tod, ker so v blazni šovinistični politiki že taki ljudje, ki ne morejo živeti brez hrupa in krika. Po Bosni se potikajo razni srbsko-strankarski agitatorji, v Dalmaciji je pa oblast vendar prepovedala shod, ki se je nameraval v Metkoviću od-držati.

Radićev desident dr. Karl Häusler je prišel v beograjski parlament, prisegel in se hoče redno udeleževati sej meneč, da bo za njim prišlo še več poslancev Radi-

čve stranke, ki so nezadovoljni z dosedanjim abstinenčnim politiko. Komu se bo Häusler priključil, se še ne ve. Mogoče srbski republikanski stranki. Radovedni smo tudi, kako bo s poslaniškimi dnevnici: ali jih dobi tudi za nazaj, ali pa samo za čas, odkar je v Beogradu. Protič jih je dobil tudi za nazaj, pa je vse poklonil državni kasi. O dnevnicah hrvatskega bloka se je pa že dosti govorilo, da so si vse sto in sto tisoče dinarjev prilastili radikalci in policajdemokrati za svoje strankarske fondе.

Naša valuta. Na curiški borzi je dosegla naša krona 250 švicarskih stotink. To dejstvo bi vsekakor bilo zelo razveseljivo, ko bi njen dvig bil naraven. To pa ni finančni minister je ustavil vsa plačila v inozemstvu, vrzel na trg veliko količino tujih valut in zabranil uvoz. Ako bi se s temi umetnimi sredstvi ne dvignila naša valuta — potem ne vemo, kaj bi ji še moglo pomagati. Toda to ne bo trajalo dolgo. Treba bo plačati obveznosti v tujini, tuje valute pri nas se bodo izčrpale in meje bo treba tudi odpreti. Zato se bojimo, da bomo padli potem še globlje, ako z novo vlado ne pride do klesede poštena državna politika.

Bolgarija in Bolgari.

Bolgarska javnost.

«L'Echo de Bulgarie»: Vprašanje, zaradi katerega se je spor razvil, je predvsem vprašanje morskih ožin. Dve velesili sta v tem vprašanju najbolj zainteresirani: Rusija in Anglija. Boj med njima je hud, strahovit in gre na življenje in smrt. Rusija hoče svoboden izhod na svetovna morja, Anglija pa ne more brez ključa držati Indije. Rusija brez Dardanel, je kakor človek brez pljuč, dočim je Anglija brez tega ključa Indije prisiljena, stati vedno s puško ob nogi. Anglija je šla proti Nemčiji samo zato, da ji zapre pot na Vzhod. Če se gibraltarizirajo Dardanele in Anglija postane gospodarka morskih ožin, postane Rusija njen navaden vasa. Tega nobena Rusija ne more dopustiti, zato pa tudi z vsemi silami podpira Turke proti zaveznikom, zlasti proti Angliji. Moskva je pripravljena na največje žrtve, da podpre akcijo kemalistov, katerim je dala orožje, denar, ljudi in celo rusko ozemlje od Karsa do Ardahana. Angorska vlada se je obvezala, da bo zastopala z vsemi močmi rusko stališče glede Dardanel. — Zato zahteva Rusija, da se nikomur ne dovoli prehod skozi Dardanele z bojnimi ladjami, zlasti pa ne sme dobiti Anglija kontrolo nad Dardanelami. Da da svojim besedam polno veljavo, je Rusija poslala dve svoji diviziji v Batum, pa tudi na Kavkazu je pripravljena močna sovjetska vojska. Zato vidimo, da se turški oddelki skoraj nemoteno sprehajajo po nevtralni zoni, ki jo držijo Angleži v svojih rokah. Zato tudi popuščanja na angleški strani.

Isti list: Na zborovanju izbeglih prebivalcev Trakije je bila sprejeta resolucija, ki zahteva: 1. avtonomijo Trakije pod kontrolo Zveze narodov, 2. zagotovitev stvarnega izhoda Bolgarije na Egejsko morje preko avtonomnega ozemlja in 3. da se zajamci 200.000 izbeglim Trakijcem, ki sedaj žive v Bolgariji nemoten povratak v avtonomno, enotno in integralno Trakijo. — Ta resolucija je bila izročena vsem zastopnikom velesil v Sofiji.

«Dnevnik»: Po sofijskih ulicah so se valile ogromne množice ljudstva ob priliki zborovanja Trakijcev in kakor grom je odmeval na vse strani krik: «Avtonomija, avtonomija!»

«Slovo»: Težko je reči, v kolikor so dogodki v Atenah in okoli Carigrada vplivali na omajano stališče Pašičevega kabineta. Gotovo pa je, da notranji mir v Jugoslaviji še ni vzpostavljen. Pašičeva Srbija, zavzeta popolnoma z notranjimi boji, se v zunanji politika naslanja na status quo v smislu mirovnih pogodb. Temu pa se je odrekla celo Anglija in niti Grčija si ne upa več zahtevati status quo. S padcem Pašičeve vlade se bo morala spremeniti tudi zunanja politika in upoštevati temeljite spremembe zunaj Jugoslavije.

«L'Echo de Bulgarie»: Jugoslovanski zunanji minister je mnenja, da je povratak Turkov v Evropo nevarnost zlasti za Bolgarijo in da bo skupna nevarnost zblížala obe državi (Bolgarijo in Jugoslavijo) k skupnemu, iskrenemu sodelovanju. Dr. Ninčič pa ni povedal zakaj je v očigled turške nevarnosti nasprotnik avtonomne Trakije. — Tudi del turškega časopisja je nasproten avtonomiji Trakije, kar je napravilo bolesten vtis v Bolgariji.

Isti list: Stojimo pred novo vzhodno konferenco. Nobena država se ni zavzela, da bodi tudi Bolgarija, ki je tudi v veliki meri zainteresirana na vprašanju bližnjega Vzhoda, povabljen na to konferenco. Edino sovjetska Rusija je v svoji noti zahtevala tudi udeležbo Bolgarije. To je pa zelo nevarno, ker je bolgarskim boljševikom dano v roke orožje za propagando proti zaveznikom in vse sovjetе. Ne ve se še, kaj bo storila angorska vlada.

Sicer pa po genovski konferenci ni več zmagovalcev in premagancev, pač pa evrop. solidarnost. V tem je tudi razlog več, da Bolgarija upa, da bo zastopana na konferenci.

Isti list: Po neki brzjavki iz Bukarešta, bi bilo soditi, da Rumunija zahteva nevtralnno zono med Trakijo in Bolgarijo. To bi pomenjalo, da se Rumunija znatno oddaljuje od načrta velesil.

«Epoha»: Treba je biti pripravljen na oborožen odpor Grčije, ker bo njena «revolucijarna» vlada iz demagoških ozirov poskušala ovirati izpraznitev Trakije. Značilno je, da časopisje velesil v to ne veruje.

«L'Echo de Bulgarie»: Naše mnenje je, da bo Grčija njen poraz približal Bolgariji. Stvar Grčije je, da s

pametno in zmerno politiko vpliva, da se pozabijo v najkrajšem času grenkosti, ki nam jih je prizadejala, hoteč z vsemi sredstvi uničiti Bolgarijo in jo zaslužniti sebi. Ako bo Grčija spoštovala naše življenske interese, mi ji nudimo roko, ki ji bo mogla biti enkrat koristna.

Isti list: Zakon o referendumu (ljudskem glasovanju) je sprejet. Vsi ministri, ki so Bolgarijo pognali v vojno in jo vzdrževali, pridejo pred posebno sodišče ter bo o krivici razsojal ves bolgarski narod. Kljub vsem nesrečam in zločinom bivši ministri ne samo, da nočejo priznati svoje odgovornosti, marveč celo poskušajo s prevratnimi sredstvi in s fašizmom se polastiti oblasti. V tem stremljenju jih ne ovira niti notranja nevarnost, niti zunanji položaj. Potrpežljivost ljudstva je konec. Vsak pismen državljani je dolžan izročiti svoj glas «za» ali «proti» posebni komisiji v vsaki občini. Rezultate glasovanja bo sprejemalo kasacijsko sodišče. Ako bo kateri od obtoženih bivših ministrov dobil večino glasov, da je kriv, pride pred sodišče, drugi pa bodo oproščeni. Glasovanje bo 12. novembra t. l.

Isti list: Zdravi, mladi balkanski narodi so že desetletja žrtve spletk. Po trenutni, navidezni slavi posameznega naroda prihaja v vsej svoji tragiki ponižanje. Odkod to? Vzrastlo je pač v dobi militarizma, ko se je mislilo, da se more s sabljo posekati vse gordijske voze. To je šola pruskega in moskovskega imperijalizma in avstrijskega machiavelizma. Čim se je pojavil balkanski narod v razvoju svojega življenja, že so planili nanj zunanji imperijalisti, da ga zgrabi v svoje mreže. Te sile niso nikdar želele Balkan močan in neodvisen. Vsaka inicijativa ljudstva proti imperijalizmu se je smatrala za veleizdajo. Balkanski narod, ki je hotel živeti s svojim življenjem, je bil kaznovan. Brez politične tradicije, brez lastnih izkušenj in brez svobode gibanja, zdi se, je nemogoče na Balkanu priti do bratstva med narodi. Balkanska konfederacija je tista lepa ideja, katero sta Dunaj in Petrograd tako zelo kompromitirala z nasprotji in spletkami. Macedonija bi z avtonomijo v zvezi balkanskih narodov bila trdna vez bratstva, kar je v duhu bolgarskega ljudstva.

Svetovna javnost.

«L'Orient» (Rumunija): Vedno bolj se uveljavlja načelo, naj se vzhodno vprašanje reši v smislu samoodločbe prizadetih narodov in ne po menjajoči se bojni sreči orožja. Če se pusti Turke, da uživajo sadove svoje zmage, pomenja dati Grkom prilžnost na maščevanje, ali pa Bolgarom, da po vzgledu Kemal-paše postavijo Evropo pred gotovo dejstvo. Vprašanje Trakije je samo en del balkanskega vprašanja, ki se mora rešiti v celoti, sicer ne bo miru «v tem prokletem kotu jugovzhodne Evrope». Dokler ne bo Macedonija imela svojo avtonomijo, ne bo miru. Macedonija se ne more deliti brez soglasja sosednih držav, pa tudi v tem slučaju je nedeljiva zaradi različnosti plemen in vere v svoji nerazločljivi mešanici. Zato je edina rešitev balkanskega vprašanja: avtonomija Macedonije in Trakije pod kontrolo Zveze narodov. To je zahteva Rumunije in njenega naroda ne samo zato, da se enkrat konča z ognjstih požara v našem sosedstvu, marveč tudi zato, da rešimo naše sonarodnjake (Kucovlahe) od raznarodovanja, katero izvajajo nad njimi Srbi in Grki.

Kucovlahi, Cincari ali Rumuni, kakor se že imenujejo, so preganjani, njihove šole in cerkve se zapirajo in njihova imena se srbizirajo in helenizirajo. To je usoda naših rojakov pod upravo prijateljskega in zavezniškega naroda. Kako se še le postopa s Turki in Bolgari, proti katerim obstoja besno sovraštvo, si lahko mislimo. Zato v imenu pravice in človekoljubnosti mora tudi Macedonija dobiti avtonomijo.

«Elepheros Typos» (Grčija): Srbski (?) poslanik Balugdžić v Atenah je obiskal oficijelno «revolucijonarno» vlado in se z njenimi člani dalje časa razgovarjal. Nato je izšel sledeči komunike: Poslanik Srbije (?) je prisrčno čestital revolucijonarnemu odboru in izrazil simpatije k novemu stanju, ki bo brezdomno izbrisalo nezaupanje in še trdnje sklenilo vezi med Grčijo in Srbijo (?). Poslanik je zagotovil odbor, da Grčija more računati na diplomatsko pomoč Srbije. (?) ki se bo z vsemi močmi uprla bolgarskim četašem (ali naj v tem iščemo povod za mobilizacijo fašistov in četašev, proglašeno teh dni? — Op. ur. «Str.» in je odločno zavrnil kat lažnjive vse vesti o stremljenju Srbije (?) na Egejsko morje. Gre samo za zagotovitev gospodarskega izhoda na Egejsko morje in za ureditev tozadevnega vprašanja glede svobodne zone v pristanišču. — Revolucijonarni odbor bo rešil tudi vprašanje srbskih šol in cerkva v Grčiji, nakar bo tudi Srbija (?) dala svojim Grkom šole in cerkve. Ta dejstva so prvi plod revolucije in odklonjena je nevarnost osamljenosti Grčije.

«Patris» (Grčija): Zavezniki so izročili Trakijo do reke Marice Turkom, Bolgarija čaka na izhod na Egejsko morje in Solun je v nevarnosti. (Dokler bo Beograd v objemu z Atenami proti Sofiji, je ta nevarnost brez podlage. — Op. ur. «Str.» Venizelos bo moral delati čudeže, da odkoloni vse nevarnosti za Grčijo in ji reši Trakijo ter zvezo z materjo-zemljo.

Po svetu.

Zveza narodov rešuje Avstrijo. Gospodarski odsek Zveze narodov je izdelal podroben načrt za gospodarsko in finančno sanacijo Avstrije ter je v to svrhu tudi zajamčil Avstriji potrebno denarno pomoč evropskih velesil in Čehoslovaške. Zato pa bo postavil nad Avstrijo svojega generalnega komisarja, ki bo vodil nadzorstvo nad državnim in narodnim gospodarstvom v državi. S tem načrtom so zadovoljni krščanski soci-

janci in velenemci, nasprotujejo mu pa socijalni demokratje. V nedeljo, 14. oktobra je na Dunaju začel zborovati socijalno demokratski strankarski zbor, ki se je podrobno pečal z ženevskim rešilnim načrtom ter ga je odklonil. Socijalno demokratski voditelji so mnenja, da Avstriji ni treba kontrolorja Zveze narodov, ker si Avstrija sama lahko pomaga. Voditelj dr. Bauer je zboru tolmačil možnost samopomoči in samorešitve. Po njegovem nasvetu bi se s prisilno zvezo bank, bankirjev in borzijanecv dalo dobiti tekom malo tednov 120 milijonov zlatih kron, z valorizacijo prisilnega posojila 60 milijonov zlatih kron, in če se prišteje zlati zaklad Avstro-Ogrske banke v znesku 35 milijonov, bi se spravilo skupaj 215 milijonov zlatih kron. To bi se moglo zgoditi samo za enkrat, ponoviti bi se ne moglo. S tem bi bil državni proračun krit morda za osem mesecev. Ta čas bi se moral porabiti, da se državni izdatki spravijo v sklad z državnimi dohodki. V to svrhu bi se morali povišati vsi direktni davki, zlasti imovinski davki. Socijalno demokratskemu načrtu za rešitev Avstrije se pozna, da plava v zraku ter se ne da uresničiti. Ako bi se to dalo doseči, kar predlagajo socijalni demokratje, zakaj pa niso tega uresnili takrat, ko so vladali nad Avstrijo? Taki nasveti so jako poceni, pa so prišli prepozno, ker je Avstrija na robu prepada.

Trakijski begunci so se zatekli v bolgarsko ozemlje in sedaj prireajo po mestih Bolgarije shode, na katerih slikajo in opisujejo svojo bedo in trpljenje.

Padec nemške valute. Reparacijska komisija se je posvetovala o predlogu Brandburyja, kako bi se dalo finančno podpreti Nemčijo in preprečiti nadaljni pad marke. Njegovi predlogi predvidevajo ureditev proračuna tako, da se iz njega izločijo vse postavke, ki stoje v zvezi z odplačilom vojnih dolgov, da se vrednost marke ustali in da se sedež reparacijske komisije prenese v Berlin.

Nemški ministrski svet je povišal finančnemu ministru kredit za 220 milijard mark.

Comme chez nous. «Srečni so v svojih hladnih grobovih tisti, ki so padli za blagor domovine! Srečni so stotisoči zavezniških vojakov, ki so delili z njimi slavne dni Vsaj ne čutijo počasnih, stalnih in vztrajnih poskusov zblížanja z barbarskim in oholim narodom» — Tako začenja uvodnik v pariškem «Radical-u» in nadaljuje v istem tonu proti Nemcem, kakor smo vajeni čitati v beograjskem časopisju proti Bolgarom. Ničesar stvarnega, same že stokrat premleto puhlice brez vsakršne vsebine! Na vse razloge, «ki jih zahteva varnost in bodočnost Francije, da, še več, svetovni mir» (kakor se izražajo zagovorniki francoske nemške zveze), imajo šovinisti samo obojestranske žrtve bojnih furij na mislih. Dočim je pri Francozih marsikaj razumljivo v razpoloženju napram Nemcem, ne moremo razumeti srbijanskega odpora proti sporazumu z Bolgari. Če se pri Francozih napram Nemcem pojavljajo znaki iztrenjenja, bo tudi pri nas prej ali slej prišlo do odnošajev, ki bodo most zblížanja med Srbi in Bolgari. Sovinisti so pač, kakor pri nas, povsod enaki.

Moč francoske vojske. Na seji parlamentarnega odbora za vojsko je poročal 13. t. m. g. vojni minister o moči francoske vojske, ki znaša 660.000 mož, ki so razdeljeni na 36 divizij, od katerih je 6 na Porenjskem.

Beleške.

Priznavajo. Na grobu majorja Tankošića je predsednik srbskih invalidov v svojem govoru poudaril tudi sledeče: «Oprosti, ker naša država iz delikatnih ozirov ne more danes proslavljati tvoje zadnje delo iz meseca junija 1914. — Major Tankošić je poučeval sarajevske atentatorje v streljanju z revolverji in jim tudi preskrbel orožje in bombe z vojaškega skladišča. Srbska vlada je tajila in še taji ta dejstva. Zato je bilo bore malo umestno, da oficir-predsednik srbskih invalidov to javno izpoveduje. Sicer pa se vidi, kam vodi proslavljanje atentatorjev in zavestnih povzročiteljev nasilniške smrti kogarkoli, že iz dejstva, da je Pribičević še vedno minister, dasi še ni pozabljen grob pokojnega Draškovića»

Komu je dobro v Jugoslaviji? Ko se najmočnejše hrvatske in srbske stranke koljejo na nož, ko večji del prečanske inteligence nima miru in pravice pod pritiskom režimskih šovinistov, v naši Jugoslaviji prav dobro uspevajo vsakovrstne ujede. Naše notranje zmešnjave bogatijo ter spravljajo na površje one ljudi, ki so rešeni velike brige in sicer brige za domovino. Ugnezdilo se je med nami toliko ljudi, ki se znajo prikupiti vsaki vladi, ki niso ne te, ne one barve, ki se ne brigajo zato, ali je naša domovina svobodna ali nesvobodna, ali je upeljan centralizem ali federacija, temveč vedno in povsod gledajo le na svoj zaslužek. Ta brezdomovinski element: na Balkanu Cincari, španjolski židje, Grki, po drugih delih države zopet raznovrstni židovski tipi — je zavladal v našem denarnem in narodnem gospodarstvu. Kako močni so že ti ljudje, vidimo v odluku finančnega ministrstva, ki odobrava in dovoljuje valutni promet naslednjim: Avram J. Anas, Beograd, Zak S. Kalderon, Beograd, Hajim S. Medina, Beograd, Rista Odavič, Beograd, Rusko društvo za vzajemno pomoč, Beograd, Max Mautner, Zagreb, Menahem M. Salom, Sarajevo, L. Kademberger, Vel. Bečkerek, Banka Josef Krauss & Comp., Osjek, Abin Lentel, Subotica, Stevo Perović, Split, Kalder in Grbič, Dubrovnik, Leo Lederer, Sombor, Mandl, Bjelovar, David Kramer, Karlovec, Izidor Salom, Banjaluka, E. Sason, Zemun itd. Dobro je tem ljudem v Jugoslaviji, ko se energije domačega življa porabljaajo v odbrano bratskega šovinizma.

«Balkan»-ove skrbi. Povodom zaključnih izpitov vojne akademije je smatral šovinistični glasnik «Balkan» za potrebno, da daje izraz velešrbski brigi, katero so vzbudili izpitni izidi. Najprej pravi: «Zadnja klasa vojne akademije, ki je bila pred nekaj dnevi sprejeta v čin podporočnikov, je precej neugodna za nas Srbe. Od prve desetorice (odličnjakov), ki si smejo izbrati vrsto orožja, sta samo dva Srba, vsi drugi pa Slovenci in Hrvati. Srbi zavzemajo nižji rang —». Da v vojno-akademskih izpitih išče škodo za srbstvo, to je že višek zagrizenega šovinizma. Končno sicer pravi: «To nas Srbe ne skrbi!» — Ker menda že vidi, da bodo «Balkanovi» ljudje itak spravili vse druge pod seboj, pa naj imajo še tako dobre izpite in «range». V resnici klasično podpira «Balkan» narodno edinstvo s tako pisavo.

Kaj je zakon o zaščiti države? Na zagrebškem železničarskem zborovanju so ugotovili zborovalci, da kadarkoli zahtevajo državni nameščenci od vlade kak povišek in grozijo s stavko, ima vlada takoj pri rokah zakon o zaščiti države. A samo od tega zakona ne morejo živeti državni uslužbenci. Zaščita države so uradniki, ki za državo delajo, a oni, ki so ustvarili zakon o zaščiti države, so ga napravili ne — da bi ščitili državo — ampak sami sebe.

Pametna komisija in še bolj pametni oni, ki so jo poslali. Ob dalmatinski obali, vse navzdol do Bara je mnoge morskih svetilnikov in vojno ministrstvo ima za vzdrževanje teh svetilnikov mnogo stroškov. Velike in visoke svetle so se plačevale in plačevale, ko so pa na vsa ministrska vrata začele trkati redukcije, ukinitve omejitev, potrebna štedljivost in drugo, so se zbrali gospoda od vojne in mornarice in prišli so v svojem posvetovanju tudi na morske svetilnike. Če je na vrsti nekaj ubogih, beraško plačanih dnevničarjev, se lahko odloči: proč z njimi, reducirajmo! — glede svetilnikov je bilo pa malo težje vprašanje. Gospodje so mislili in mislili in ker ne znajo razložiti, ali so svetilniki ladjam radi cilja ali pa radi osvetlitve poti in najbližje okolice, so se končno spomnili, da imajo vsaka «kola svojo lampo», da si biciklist sveti s svetilko, da ima lampo tudi fujaker, avtomobil, lokomotiva, da si vse to samo sveti ponoči na poti in zakaj si ne bi svetile še tudi ladje, da lahko odpadejo ter se reducirajo zelo dragi morski svetilniki. Srečna misel! Da se pa dobro izvidi, izvede ter tudi proslavi in pa ker toliko ljudi čaka na dober zaslužek ob kolikor mogoče neznatnem delu, so takoj poslali komisijo na morskobalo, da se ona izvidi in potrdi, kako so svetilniki nepotrebni, ker si ladje lahko, kakor vsa druga prevozna sredstva v temi svetijo. Prava naloga svetilnikov menda tudi komisiji ni znana, komisariji se bodo vsaj nevedne napravili, da dalje zadržijo dijete in morskaletovišča in tako gre pri nas po beograjskem vladnem svetilniku vse v pravcu in cilju nesmiselnosti, kakor nekdanj pri Lemberžanih.

Ze zopet ena Pašičeva. Na seji ministrskega sveta je predlagal Pašič, da se v Beogradu zgradi veličastna stavba — Panteon, za katere podzemeljskih prostorih bi se shranjevale kosti vseh za državo zaslužnih mož. Za zgradbo tega Panteona se bo uneslo vsako leto v drž. proračun 30 milijonov dinarjev. Ministri so sprejeli Pašičev predlog, ker upata celo Pucelj in Žerjav, da bodo njihove kosti počivale v beograjskem Panteonu.

Dnevne novice.

Nemški Schulverein pred durmi naše države. Pomembno društvo, ki je svojčas storilo toliko zlega slovenskemu narodu, ker mu je odtrgalo na tisoče otrok, se pripravlja na vpad v našo državo. Najprej si hoče zgraditi trdnjave na meji v obliki nemških šol. Take šole nameravajo sezidati v Podljudbelju in Podrožici na Koroškem in v Soboti in Klanjcih (Glanz) na Stajerskem. Sredstva za to mu nemški nacionalizem nabira in poklanja v najobilnejši meri. Zbirka mesca majnika je znašala 24 milijonov K, pričakovalo pa se je samo 12 milijonov. Za izvršitev germanizatoričnih nalog v bližnji bodočnosti potrebuje 240 milijonov kron, ki jih upa kmalu zbrati. Kako si nemški Schulverein predstavlja naskok na našo državo, se vidi iz poročila, ki ga je te dni objavil po raznih avstrijskih listih in v katerem napoveduje: «Ze se kažejo možnosti podpore najtežje prizadetih nemških manjšin v Jugoslaviji in Českoslovaškii». Ta izjava dokazuje, kakšne upe stavi Schulverein in Südmarka na novoustanovljeni politischer in wirtschaftlicher Verein za Nemce v Sloveniji.

Na Vranskem je v nedeljo, dne 22. oktobra, po prvem ranem cerkvenem opraviilu shod Slov. ljudske stranke oziroma Kmetске zveze. Govori polanec dr. Josip Hohnjec.

Poziv šolski oblasti (oz. g. Mermolji)! Čitali smo, da je šolska oblast vsled ovadne samostojnega poslanca Mermolje prestavila kazensko stalne krščansko misleče učiteljice, dasi so bile vedno narodne, in je torej zgagar Mermolja zopet po svoji liberalni navadi obrekoval in po krivem tožil, ker mu tako veleval njegova «krščanska» ljubezen! Mi pa pozivamo gospoda Mermolja, naj tukaj stori energične korake pri svojih prijateljih, pri vladi in višji šolski oblasti, da vzame ista službo nadzornika g. Fleretu v Ptuj in ga prestavi kam v Macedonijo, ker je grd avstrijakant, ker je med vojsko leta 1916, ko je avstrijska oblast preganjala Slovence, jih zapirala, mučila in morila ter kopala grob slovenskemu narodu, Avstrijo poveljeval v svoji knjigi «Avstrijska slava», jo hvalil, ostudno, pasjeponižno se prilizoval cesarju, hujskal na vojsko, slovensko ljudstvo vne-mal, naj se žrtvuje za cesarja in Avstrijo. Gospod Mermolja, tukaj vam ne bo treba lagati in obrekovati, v

«Avstrijski slavi» je vse to lepo črno na belem tiskano. Ko sem med vojsko ta spis dobil v roke in ga prebral, sem ga jezno vrgel proč rekoč: ali je tega treba bilo? Avstrijska slava je tako preganjala Slovence, mučila naše ljudstvo in vojake, pa gre slovenski učitelj pisati slavošpev našim krvnikom, in sicer prostovoljno, ne da bi moral to storiti, ampak iz pasje priljubljenosti. Mi bi pustili seveda to stvar pri miru, če ne bi šolska oblast preganjala ljudi, ki niso nič zakrivali. Gospoda naj prej pomele pred svojim ragom!

Kako postopa Anton Kristan z delavstvom. Beograjske «Radničke Novine» pišejo: «Glavni upravitelj Belja Anton Kristan izvaja hujski režim kot je vladal pod Friderikom in prednikom Bobrinskim. Sporazumno z nekim doktorjem kemije je izdelal pragmatiko za nameščence beljske veleposesti, ki posebno zadene nastavljenice sladkorne tovarne v Brnjaru. O tej «pragmatiki» se splošno lahko reče, da pomeni za nastavljenice in delavce večjo «obznanost» poleg državne «obznane» in zakona o «zaščiti države». Zaenkrat navedemo samo to, da so upravne obveznosti do nastavljenic samo na papirju, dočim se obveznosti nastavljenic do uprave vzdržujejo z grožnjami sodnije, policije, izgonov preko meje itd. Evo, kako se postopa s sodrugi sladkorne tovarne! V februarju jih je poklical glavni upravitelj (Kristan) v Knežvo selo, da podpisajo dogovor o delu in službi za leto dni. Kaj je to pomenilo? Podpisovanje službenega dogovora v najhujšem času in pri kraju kampanje ne pomeni nič več in nič manj, kot nož na grlo. Dogovor je bil tak, da mnogi nanj niso mogli pristati in morali so takoj čez mejo. Drugi so se nekaj časa upirali, potem pa prisiljeni po težkih okoliščinah in rodbinskih razmerah le podpisali. S tem so se okovali v železne verige, ker, če so pozneje našli 50—100 odstot. boljše delovne pogoje, niso smeli zapustiti posla v fabriki. Tako je Kristan, bivši «socialist», oskrbel državi in sebi sužnje, s katerimi se postopa kakor v Leopoldovem Kongu v prilog visokih upraviteljskih procentov».

Nema para — a ima hljeba! Železničar Baljaš je izpovedal na železničarskem kongresu v Zagrebu za sedanji režim sledeče značilne besede: «Prosili in zaklinjali smo vlado, naj nam odpomore v sedanjem obupnem stanju, a odgovorila nam je: Nema para! A železničarji so odgovorili: Pa kad nema para, imate barm hljeba! Državni nameščenci ne zahtevajo zvišanje plač, pač pa kruha. Ali se mar more reči o naši državi, da nima kruha, ko pa vlada sama uradno razglašča, da ima na tisoče in tisoče vagonov žita za izvoz! Uradništvo ne zahteva lakčevlje, ne svile in šampanjca, pač pa — kruha! Po stanovanjih železničarjev gole stene, hladne sobe, ako gredo železniški uslužbenci v službo, morajo voziti po ravno isti progi, kjer je dan poprej skočil radi trhljih pragov vlak s tira.»

Iz organizacije prometnega ministrstva. Na železničarskem zborovanju v Zagrebu dne 25. t. m. so zborovalci ugotovili, da ni organizacija ministrstva sabračaja še do danes izvedena. Vlada je ustvarila generalno direkcijo, ki obstoji iz direktorja in sluga, ki g. ravnatelju kuha kavo. Kaj se je storilo za popravilo vagonov in lokomotiv? Vagonov je dovolj in železniško ministrstvo niti ne zna, koliko jih ima. Vse proge in postaje so preobložene z vagoni, samo nobeden ne ve, kako bi se ti vagoni odpremili v promet. Nove lokomotive, katere smo prejeli in komaj so bile dober mesec v prometu, že so nerabne. Na pol pota so običale in danes se niti popraviti več ne dajo. Kaj za Boga milega je delala komisija, ki je prevzela ta klump in je vlada potrošila samo za komisijo 1.600.000 dinarjev.

Zakaj propada naš promet. Železničar Lukič je na zagrebškem kongresu železničarjev dokazal, da stoji pri nas za vsakim železničarjem en žandar, ker vedno sumničijo, da so vsi železničarji tatovi. Na naših železnih je več žandarjev kot pa dobrih železničarjev in radi tega žalostnega dejstva propada promet.

Bedno stanje naših poštinih nameščencev. Zastopnik poštarjev g. Korboni je ugotovil na zagrebškem železničarskem zborovanju, da dobiva navaden poštni uslužbenec mesečnih 2400 kron, poštni uradnik pa največ 4000 kron. Vsi poštni uslužbenci so nezadovoljni in životarijo še samo od kreditov. Zadolženi so tudi pri svojih aprovizacijah, ki so ravno radi dolgov poštinih nameščencev že izgubile v javnosti ves kredit. Doslej je vlada tolažila poštarje z ameriškanskim dolarskim posojilom, katerega je za uporabila za vse nekaj drugega ko pa za zboljšanje obupnega stanja državnih nameščencev.

Ostavka bosanskih poštarjev. V Bosni in Hercegovini je padla radosi vsestranskega pomanjkanja in slabše plače ostavko 200 poštinih uradnikov, katerim bodo sledili pa še drugi. Pobegle bosanske poštarje so nadomestili z Rusi.

Zopet novi vagoni iz Nemčije. Ministrstvo saobračaja je odločilo, da se naroči iz Nemčije na račun vojne odškodnine 700 osebnih vagonov normalnega tira, 120 vagonov za ozki tir in 400 normalnotirnih vagonov. Vedno novi vagoni, nove lokomotive, promet od Zagreba pa do Beograda pa vedno slabši, brez vagonov in lokomotiv.

Sodniki bežijo iz državne službe. Na novosadskem okrožnem sodišču so izstopili v zadnjem času štirje sodniki. Tudi po drugih mestih zapuščajo sodniki službe, ker ne morejo izhajati in pa ker se njihov pravni čut protivi temu, da bi se kot sodniki vdinjali režimu ter v režimskem duhu izrekli sodbe. Dobri sodniki bodo šli, oni po južni Srbiji in Črni gori, ki imajo samo po kako učiteljsko ali pravoslavno-bogoslovno šolo, bodo pa seveda ostali.

Sodnije v Vojvodini so že čisto na kraju. Sodniki zapuščajo službo in vrhu tega so sodnijska poslopja še

brez drv. Predsedništva sodišč so za drva prosila že pred meseci, pa zastonj. Kurjave ni in če je ne bo, bodo morale sodnije ustaviti delovanje. Če bi država nabavila drva tedaj, ko se je zahtevalo, bi prišlo vse po precej nižji ceni, sedaj je mnogo dražje in še delo sodišč je ogroženo.

Nove zdravstvene ustanove v Vojvodini. V Vojvodini so v teku priprave za izpolnitev zdravstvene službe. V Subotici, Vršcu in Veliki Kikindi se ustanove otroški domovi. V Subotici se upelje nadzorstveni urad za živila. Izpolnita se ambulanca za venerične bolezni v Vel. Bečkerek in bakteriološki inštitut v Novem Sadu. Bolnišnice dobe večje podpore. Okrožni zdravnik dobe ambulantne desinfekcijske kolone. V Vel. Bečkerek se otvori tečaj za razkuževalno osebje, in oskrbnice za trahom, jetiko, malarijo in otroške bolezni. V pokritje celokupnih višjih zdravstvenih stroškov predlaga dr. Markovičev oddelek v zdravstvenem ministrtvu raztegnitev bolnišničnih doklad na vso državo, vpeljavo 25 odstot. doklad na direktne davke za samce nad 30 let stare, 15 odstot. doklad za zakonce brez otrok, dalje doklade na tobak, alkohol in veselice.

Wranglovci pirujejo. Osješki «Hrvatski list» pri naša značilne stvari iz sekvestiranega posestva v Donjem Miholjaču. Na tem posestvu se je po vladni milosti vgnezdilo nekaj višjih Wranglovih oficirjev, ki posestvo na tak način upravljajo, da potrošijo za sebe na mesec nad 200 tisoč. Dopisnik pravi, da prireajo velike pojedine in da so pri takem razkošnem pirovanju za torte in druge sladkarije porabili 2000 jajc. Glavni upravitelj posestva je neki pukovnik, ki to razkošje mirno gleda ter se čisto sam veseli in napije z ruskimi Maršovimi bratci.

Kako se zasluži. Novosadska «Zastava» poroča, da odkuplja neka gospoda po milosti finančnega ministra od naivnih ljudi odloke o prisojeni vojni odškodnini. Tako so poklicali v Novi Sad nekega Vuloviča, katerega mu se je pripoznalo 66.000 dinarjev vojne odškodnine, ter mu ponujali takoj 20.000 dinarjev, če jim odklop odstopi. Tako delajo tudi z drugimi. Narod je v gmotnih zadregah, ne more čakati na izplačilo od države in vzame rajši to, kar mu prekupovalci ponujajo. Ti pa bodo že našli pot do državne kase.

Črno polje — mrtvaška glava in komitska uniforma. Dne 15. t. m. so imeli naši jugoslovanski nacionalisti — oziroma fašisti v Beogradu izvanredno zborovanje, na katerem so razpravljali o našem notranjem in zunanjem položaju. Pri tej priliki so ti junaki sklenili mobilizacijo vseh jugoslovanskih fašistov iz Srbije, Slavonije in Vojvodine, ki se morajo tekom 24 ur javiti pristojnim fašistovskim oblastim. Na tem izvanrednem fašistovskem zborovanju so si osnovali tudi svojo zastavo: črno polje — mrtvaška glava in posebno uniformo, ki bo — komitska!

Za sadno razstavo, ki jo priredi sadjarsko društvo za Slovenijo v dnevih od 21.—24. t. m. v Narodnem domu v Celju, je vkljub poznemu času in slabemu vremenu prav mnogo zanimanja. Priglasilo se je izredno mnogo razstavljalcev in razstavni odbor bode storil vse, da bode prireditelj kar mogoče sijajna. Ker bode razstavi glavni namen vzbuditi zanimanje in veselje do sadjarstva, se bode tudi mladini celjskih in bližnjih šol iz okolice nudila prilika, da si za prav nizko vstopnino ogleda to vsekako vspešno prireditev.

Plemenito delo usmiljenja. Gospod I. Korošec, predelavec v cinkarni v Celju je podedoval za svojim sinom, ki je umrl v Ameriki, večjo svoto denarja. To dedščino je obrnil v prav veliki meri v najplemenitejšo namene. Vsoto 50.000 je izročil celjski okoliški občini kot ustanovo, od katere se naj vsakoletne obresti razdele med najpotrebnejše reveže. Dijaški kuhinji in dijaškemu podpornemu društvu pa je naklonil po 25.000 K. Bodi blagemu dobrotniku javno izrečena za to veličudnost največja zahvala!

Glede organizacije albanskih financ je društvo narodov poslalo v Albanijo eksperta, ki je društvu poslal svoj referat. Pričakuje se, da pošlje «Društvo» v Albanijo enega eksperta za carinstvo, enega pa za državne finance v obče. Gre tudi za posojilo, za banke in za komisije. Tudi kapital se za Albanijo zelo zanima in se v tirani nahajajo mnogi komisariji, ki se potegujejo zlasti za rudniške in lesne koncesije; zdi se pa, da vlada koncesije rajši podeljuje domačim družbam in se nasproti tujim drži rezervirano. Pač pa se je v Skadru etablirala neka švicarska firma, ki ima menda velike gospodarske načrte.

Oškodoval občino za 40 milijonov kron. Bivši predstojnik občine v Senti (Vojvodina) dr. Kosta Stajić je obtožen, ker je prodal brez dovoljenja občinskega zastopa mestno električno centralo tvrdki Lazarja Krstić v Beogradu za 300.000 dinarjev, a faktično je vredna elektrarna 10 milijonov dinarjev. Na ta način je Stajić oškodoval občino za 40 milijonov kron.

Ubit radi Kemal paše. Ze zadnjič smo poročali, da je srbski financer ubil uglednega Hrvata Dobriča in sedaj poroča sarajevska «Pravda» podrobnosti tega uboja. Dobrič je bil hrvatski prvak v Savskem Mostu v Bosni. Pri muslimanih je bil spoštovan, od peščice vladnih pristašev pa hudo osovražen. Iskali so priliko, da bi mu škodovali. Ko je Dobrič s sosedi na svojem lastnem dvorišču govoril o zmahah Kemal paše, ter pri tem vskliknil: «Živijo Kemal paša!» — je financer Jovo, ki je zopet prijatelj blizu, da špijonira, kratkotalo potegnil revolver ter Dobriča ustrelil. Take ljudi vzgaja današnji režim.

Invalidski odsek oddelka za socijalno politiko želi nabaviti za podrejene invalidske zavode 3 vagona krompirja. Reflektira se na prvovrstno blago, ki bo takoj za dobaviti. Dotične zapečatene ponudbe (kolkovane) z

označbo kakovosti in cen (loko Ljubljana, Celje ali pa Tržič) naj se pošljejo do 26. oktobra 1922 invalidskemu odseku v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica.

Rogaška Slatina — zimska sezona. Da se omogoči zdravljenje v Rogški Slatini tudi revnejšim slojem in onim, ki v poletnem času ne morejo za dalje časa zapustiti svojih poslov, je zdraviliško ravnateljstvo z odobrenjem zdravstvenega odseka za Slovenijo v Ljubljani sklenilo pustiti zdravilišče odprto v omejenem obsegu tudi v zimskem času. Ugodne klimatične razmere v Rogški Slatini in njeni okolici in solidne stavbe zdravilišča, ki imajo vse predpogoje za udobno nastanitev gostov tudi v zimskem času, zagotavljajo temu načrtu uspehe, ki morejo v vsakem oziru ugodno vplivati na razvoj zdravilišča. Gostom, ki hočejo uležati za nekaj dni hrupnemu mestnemu življenju in pomiriti svoje živce bo Rog. Slatina postala priljubljeno pribežališče, kakor tudi vsem onim, ki bolehalo na želodčnih in črevesnih boleznih in v letni sezoni za njih zdravljenje ne najdejo časa ali prostora v tem zdravilišču. Četudi bodo gostom na razpolago vsa zdraviliška sredstva kakor v poletni sezoni, bodo cene z ozirom na omejeni obrat zmerne. Upati je, da bo to zdravilišče, ki leži zelo ugodno tudi za različne zimske športe v doglednem času privabilo v svoji krasni zimski odej čim največ gostov v okrilje svojih zdraviliških vrtecev. Glej inseratni del.

Boris Miran, «Strunam slovo»! Zadnji pesniški utrinki. Zbral in objavil F. S. Šegual. Ljubljana 1922. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena broš. din. 8.—, vez. din. 12.—.

Iz Maribora.

Veliko začudenje je prevzelo v pondeljek vse oddelke mariborskega sodišča, ko se je naenkrat pojavil pod njegovo streho minister na razp., narodni poslanec in predsednik slovenske JDS, g. dr. V. Kukovec. Gospodje sodniki in sluga so prilezli iz svojih uradnih sob ter hodnikov, da si ogledajo to redko — visoko prikazano. Vse je bilo radovedno, kaj neki dela na sodišču g. Kukovec, uradniki in uslužbenci so bili mnenja, da je prišel ta velemož naprednih obetov naznanjat povišanje plač, končno rešitev že od njega davno obljubljene uradniške pragmatike — — — A — — — koliko razočaranje — — — vse se je potegnilo zopet na svoj službeni mesta — — — g. dr. Kukovec je prišel prvič po dolgem — — — dolgem času zagovarjat kot advokat v malenkostni zadevi razžaljenja časti. Gospod bivši minister je pogorel kot veliki župan mariborske oblasti, ve, da bo pogorel tudi kot poslanec pri prihodnjih volitvah, pa se je lotil po tolikih razočaranjih svojega prvotnega kopita — — — advokature. Mariborski sodniki in sodni uslužbenci so po prikazni dr. Kukoveca na sodišču uverjeni, da je z njegovim pojavom kot advokat pokopana od njega obljubljena službena pragmatika, potolažila jih je samo zavest: z zopetnim začetkom dr. Kukovečeve advokature, bo s časom nehal policajdemokratski režim in potem bo boljše za sodnike in sodne uslužbence tudi v gmotnem oziru. Dr.

Kupim pianino dobro ohranjen in nepokvarjen z lahko klaviaturo. Pri ponudbah je navesti firmo tvornice in ceno. Ponudbe je poslati na naslov: Jos. Mravljak, Vuzenica. 483

Lepa kmetija

s 4 gospodarskimi poslopiji, obokanimi svinjaki in kleti, ca 15 orolov prvovrstnih njiv, travnikov in gozda, vse pri hiši, se prodaja. Cena K 1.200.000. Več pod šifro: „Parcelacija 303“ na upravo lista. 1—2 487

Dvonedstropna hiša v Mariboru 15 let stara, z 9 stanovanji, v sredini mesta, se prodaja. Ponudbe na upravo lista pod „Dvonedstropna hiša“. 1—3 486

Denarja ni!

Draginja je velika, zaslužek pa majhen. Kdor hoče z malim trudom gotovo do 200 K na dan zaslužiti, naj pošlje svoj natančen naslov in znamko za odgovor. 3—10 477

Josip Batič, Litija 32

Lepi bukovi hlodi brez grč se kupijo. Ponudbe na tovarno pohištva Kobilček Poljčane. 2—2 485

Polledelci!

FIZOL

črešnjevec (Wachtbohnen) Cocc

kupi vsako množino in plača najvišje cene

Hmelak in drug

Maribor, Slomškov trg 6. 6—460

Tovarniška zaloga češkega in angleškega manufakturnega blaga se dobi po najniž. cenah pri

J. TRPIN

Maribor, Glavni trg 17

Kukovecu želimo, da bi imel več sreče z advokaturo, kot jo je imel z nesrečno JDS politiko!

Samostojna kmetijska stranka je odpustila svojega glavnega tajnika v Mariboru Konrada Brus. Moč je potegnil precej močno vodstvo SKS, predsednika okrožne SKS Lipovskega, pesniškega Hojnika, Zadržno banko, g. Zemljica in natakarka pri Halbwidlu. Pisarno SKS vodijo sedaj gg. Vedernjak, Puklavec, Lipovšek, Zabavnik in Glaser.

«Svoj dom». V Mariboru snujejo uradniki stajbeno zadrugo, ki ima nalogo, preskrbeti članom lastne male domove. Že prihodnji teden skliče pripravljalni odbor ustanovni občni zbor.

Za ustanovni občni zbor «Gradbene akcije». Pokrajinska vlada je odobrila predložena pravila Gradbene akcije Maribor. Pripravljalni odbor skliče v kratkem ustanovni občni zbor. S tem prestopi društvo iz dosedanjega provizoričnega polovanja na pot resnega dela z dalekosežnim ciljem za usodo Maribora, posredno tudi za interese vseh ostalih mest, tudi inozemstva, katerih trgovske in privatne vezi segajo v Maribor kot obsejano mesto. V Mariboru dosega še ni nobenega društva, ki bi bilo iz narodno-gospodarskega, socialnega in kulturnega stališča tako važno, kakor je Gradbena akcija, ako se bo dejansko v polni meri zavedala svojega namena. Zato je samo obsebi umevno, da se za ta občni zbor zanimajo vsi, katerim je na srcu nele samo sedanja, že katastrofalna stanovanjska beda, nego tudi daljnja bodočnost Maribora. Dolžnost je pa tudi ustanovnega oziroma pripravljalnega odbora, da že sedaj v predpripravi na občni zbor misli, komu bo izročil vodstvo v roke. Pripomnimo tudi, da so na uspešnem delu bodočega odbora zainteresirane tudi oblasti, katerih dolžnost je skrbeti, da se sedanja stanovanjska beda ne samo olajša, ampak v doglednem času sploh ukinemo. Da občni zbor lažje reši svojo nalogo, je nujno želeli, da se vsi, ki se tozadevno zanimajo, takoj med pripravami za občni zbor osebno ali pismeno prigrisajo s svojimi nasveti, katere je nasloviti na MAR-STAN, Rotovski trg 1.

Orlovski vestnik.

Odborova seja je v četrtek, točno ob 7. uri zvečer. — Bog živi! Predsednik.

Seja odsekovnega dramatskega krožka je nocoj točno ob sedmi uri v Cirilovi tiskarni. — Bog živi!

Fantovski sestanek je v petek zvečer ob pol 8. uri v Lekarniški ulici. Udeležba obvezna in točna! Razpravljalo se bo o važnih notranje-organizatoričnih zadevah. Naj nikdo ne izostane! — Bog živi!

Mariborsko-šentlenartsko okrožje Orla ima svoj redni občni zbor v nedeljo, dne 22. t. m. ob 9. uri dopoldne v Lekarniški ulici 6. Opozarjamo še enkrat vse prizadete odseke in jih pozivamo, da pošljejo na občni zbor sigurno po dva delegata. Vabila so bila vsem odsekom razposlana in tudi v listih vse pravočasno naznanjeno. Bog živi! Predsednik.

GLADIATORJI.

(160. nadaljevanje.)

»Dobro si povedal!« se je nekdo nasmejal. »Malo nas briga, kak bo plen, samo da je za jesti! — Brez dvoma nas pričakujejo, če tudi so vrata zaprta in nas bodo hladno pozdravili!«

»Pozdravili —?« je ponavljal prvi. »Kdo govori o pozdravih —! Jaz vas pozdravljam, prijatelji! Moji gostje ste, vabim vas, da vstopite in si vzamete, česar želite!«

»Čudno, če bi se tukaj kaj našlo!« je dvomil tretji. »Povej, Giron, ali ni to tista hiša, ki smo jo že trikrat vso pretaknili zadnje dni? Pri bradi starega Matije, komaj pol ječmenovega hleba smo našli!«

»Zares!« se je sirovo namuzal Giron. »In ženska ga je držala kakor divja mačka! Moral sem ji z bodalom potegniti preko prstov, preden je izpustila! In ta volkulja je sesala svojo lastno kri iz rane in kričala, da ji niti tega ne! privoščimo! Pustimo jo rajši in pojdemo drugam!«

»Drugam!« je ponavljal prvi. »Govoriš kakor človek, ki je zanj pripravljen masten obed na vsakem oglu! Rahel in občutljiv postajaš kakor dojenček, vkljub svoji si vi bradi! — Naprej, pravim! Večerja bo mrzla! Za me noj!«

Pri teh besedah je stopil v hišo in po stopnicah, za njim pa so se porivali tovariši skozi ozka vrata, se smejali in zbijali sirove šale, da je mraz spreletaval ubogo Mariamno. Stopinjo za stopinjo se jim je umikala in se bala, da jo vsak trenutek zapazijo v temi in zagrabijo kot dobrodošel plen.

Pa stopnice so bile temne in njena črna obleka jo je dobro zakrivala. Vrata gornje sobe so se odpirala na zunaj, trdo za nje se je postavila v kot, v nadi, da jim uide, ko bodo stopili v sobo. Pa strahoma je opazila, da so pustili stražo na ulici, hoteč se zavarovati zoper vsako iznenadenje. Nevoljno godrnjaje je stopal vojak gor in dol.

Vrata so se odprla pod sunkom divjih obiskovalcev. Luč samotne svetilke je obsevala strahoten obed, ki je stal pripravljen na mizi —.

Suha, napol blazna ženska je čepela pri mizi in držala neko stvar s svojimi rokami k ustom. Dolgi osiveli lasje so ji razmrščeni padali na čelo. Njeni suhi prsti, njene koščene roke, upadli obraz, umazana ovenela koža, izstopajoče čeljusti, globoke oči — vse to je pričalo o skrajnem trpljenju, ki ga ji je nalagala beda in lakota.

In kaj so držali njeni sključeni, koščeni prsti k ustom?

Glasno bi bila zakričala Mariamna od grozote, strahu in pomilovanja —.

Kolikokrat je gledala nedolžnega otročiča v naročju materinem, ko se je igral krog njenih ust s svojimi drobnimi prstki in ji tiščal svojo dlan k licu, nežno mrmrajoč in jecajoč nerazumljive zloge, brezpomembne za druge, ki pa je vsak izmed njih sklepal novo vez ljubezni med materjo in otrokom —.

Tamle pa je blaznost gorela iz oči nesrečni materi, kakor divji volk nad svojim plenom je čepela sključena nad mizo in njeni zobje so grizli in glodali v besnem gladu belo, nežno rokico — lastnega otroka.

Nečloveško divji je bil njen pogled, ki je z njim ošinila vsiljivce.

»Ti imaš pečenko tule, mati!« je vzkliknil njihov prvi govornik. »Kaj, ali nas ne boš povabila? — Nepovabljeni smo prišli, saj vemo, da je hiša Hisopova* še vedno gostoljubna. — Ej, prijatelji, ven z noži in nad pečenko!«

Tovariši so se usipali za njim, — že je stegnil svojo rjavo roko čez mizo — pa z grgajočim, zadušnim vzklikom je prepadel skočil nazaj, z okamenelimi očmi so strmeli tovariši na mizo in najpogumnejši v tolpi se je od groze sesedel na tla in si brisal mrzel pot s čela ter hlastal po sapi —.

Strahoten molk je zavladal v sobi.

Blazen, presunljiv smeh žene ga je pretrgal —.

»Jaz sem to storila!« je zavpila. »Moj edini otrok je bil, moj lepi fantek!« In če bi imela sto otrok, vse bi poklala! Vse, vam pravim, in dala bi vam jesti, da bi siti in veseli odšli iz moje hiše! — Sinoči sem ga zaklala, ko je minil sobotni dan, in z lastnimi rokami sem ga spekla, kajti sama sva bila doma, jaz in moj fantek. — Kaj, ali nečete jesti? — Ali ste tako občutljivi, vi možje vojskega klana, da ne prenesete hrane, ki daje življenje ubogi slabotni ženski? Jajte, ne štedite! — Pa prihranite moram kosček za fantka —. Za fantka!« je ponavljala kakor v sanjah. »Lačen bo, spat je šel in nihče mu ni dal jesti!«

S praznimi, izgubljenimi očmi je zrla v skledo, šepetala čudne nerazumljive besede, pogledala po svojih gosteh in na kos, ki ga je držala v roki. Nato pa je divje zakričala, si zakrila obraz z rokami in se naslonila na mizo —.

Bledi, prepadli, z grozo na obrazih so se drzni vlomilci s tihimi koraki izgubili eden za drugim iz sobe, nobeden si ni upal več pogledati nazaj na mizo —.

Spodaj na ulici je eden šepnil straži tiho besedo — in Mariamna je čula, kako so se njihovi odmerjeni koraki oddaljili od hiše in kmalu zamrli v tihimi nočnih ulicah. Nobenega vzklika, nobenega glasu ni bilo čuti —.

Tudi Mariamna ni hotela niti za trenutek dalje ostati. Niti njeno žensko čuvstvo pomilovanja za trpeče sorjake ni moglo premagati njene groze. Dušilo jo je pod nesrečno streho in bolj ko kedaj je bila trdno odločena, da gre v rimski tabor in poišče sovražnikovo pomoč.

Ženska je bila, mlado dekle, pa tudi njej je bilo jasno, da za Jeruzalem ni bilo več upanja —.

Očetovi pristaši in Janezovi privrženci so slabili svoje moči v medsebojnih prepirih, lakota, poboji in nasilstva, prelivanje krvi, meščanska vojska in druge tužne posledice dolgega obleganja so divjale za obzidjem —. Ali ni bilo bolje, se predati sovražniku, ali bi ne bila roka najstrožjega zmagovalca mehka v primeri z vsemi temi grozotami —?

Spomnila se je tudi vsega, kar ji je svojčas Kalha razlagal iz svetega Pisma o teh »zadnjih dneh.« Ni pozabila na skrivnostne grožnje prerokov, na njihove točne napovedbe o stiskah teh dni, — predvsem pa so ji še bila v dobrem spominu ljubeča, usmiljena svarila Gospodova —.

Njegove besede so se izpolnjevale tu pred njenimi očmi —. Kjer je mrhovina, tam se zbirajo orli, je dejal. Tukaj v mestu je bila mrhovina — in tamle zunaj, tam so se zbirali rimski orli —.

Ali ni bila ona sama nocojšno noč orožje v rokah Božje previdnosti? Orožje, ki naj izpolni prerokbo? Ako jo je še pred kratkim vznemirjala vest, — sedaj ji je utihnila. Ni še bilo dolgo, da se je bala, izdati mesto, onečastiti očeta, osramotiti lastno kri —. Vsi ti pomisleki so izginili, up jo je navduševal, da izvršuje Božje poslanstvo, da bo kakor golob z oljkovo vejico prinesla mir nazaj v mesto —.

* Jožef Flavij pripoveduje, da se je za časa obleganja res zgodil ta grozni čin v hiši neke Marije Bethazup, kar pomeni »hiša Hisopova.«

(Dalje prihodnjič.)

Rogaška Slatina-Zimska sezona

November-marec

Zdravilišče odprto celo zimo.

Zdravljenje želodčnih, črevesnih in živčnih bolezni.

Podrobna pojasnila daje

Ravnateljstvo.

Spodnještajerska ljudska posojilnica

v Mariboru, Stolna ulica šte. 6, r. z. z n. z.

obrestuje od Novega leta naprej navadne vloge po

4 1/2 %

Traja in večje vloge pa po dogovoru.